

несправедливого покарання. Використовуючи всі зазначені в законі засоби і способи захисту з метою з'ясування обставин, що виправдовують підозрюваного (обвинуваченого), пом'якшують чи виключають його відповідальність, надаючи йому юридичну допомогу, захисник сприяє виконанню завдань кримінального судочинства.

Право на захист не повинно розцінюватися як можливість будь-яким чином уникнути відповідальності за вчинений злочин. Жоден з нормативно-правових актів не дає права захищати незаконні інтереси й застосовувати незаконні засоби захисту.

Сьогодні якість розслідування кримінальних правопорушень слідчими значно покращилася, й передусім тому, що наглядом діяльність прокурорів трансформувалась у функцію процесуального керівництва, що передбачає безпосереднє керування процесом розслідування. За узгодженням з прокурором проводяться найважливіші процесуальні дії та рішення по кримінальним провадженням, починаючи від внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, і закінчуючи обвинувальним актом.

В нормах діючого КПК відсутній інститут повернення справ на додаткове розслідування. Відтак, суди, у разі встановлення відсутності доказів винуватості особи чи наявності грубих порушень прав підозрюваного (обвинуваченого) у процесі розслідування, зобов'язані винести виправдувальний вирок. Тож у слідчих та їх процесуальних керівників (прокурорів) фактично відсутнє право на помилку, що змушує здійснювати розслідування по кримінальним провадженням більш ретельно, щоб жодного невинуватого не було покарано, а особа, яка вчинила злочин не змогла уникнути кримінальної відповідальності.

Однак за результатом моніторингового звіту реалізації нового Кримінального процесуального кодексу України у 2013 році, експерти наголосили на ряді порушень з боку сторони обвинувачення, які обмежують права захисту, зокрема: недотримуються строки повідомлень центрів правової допомоги про затримання осіб; викликані захисники недопускаються до затриманих осіб; затриманих осіб примушують до відмови від викликаного захисника; із затриманою особою проводяться процесуальні дії ще до моменту прибуття захисника; незабезпечуються умови конфіденційного спілкування захисника із підозрюваним; особам неповідомляється про підозру за наявності для цього достатніх підстав.

Слідчі розпочинають провадження, збирають необхідні відомості, а повідомляють про підозру при завершенні провадження – перед направленням справи до суду. Таким чином, обмежується право осіб на підготовку для захисту від обвинувачення, оскільки вони мають менше часу для формування своєї власної лінії захисту.

Отже, серед процесуальних гарантій прав особи гарантії права підозрюваного (обвинуваченого) на захист займають важливе місце, оскільки суб'єктивні права і законні інтереси саме підозрюваного (обвинуваченого) порушуються в ході процесу особливо відчутно, а належній ефективності діяльності сторони обвинувачення перешкоджає відсутність необхідних структурних змін в органах досудового розслідування і прокуратурі, що має наслідком надмірне навантаження на слідчих і прокурорів та відсутність належної ініціативності останніх як процесуальних керівників розслідуванням.

ЗАСАДИ ЧИ ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ?

Осауленко О.А., к.ю.н., начальник кафедри досудового розслідування ФПФПС ННІПФПСМ НАВС

Якщо говорити про принципи кримінального процесу, то визначення у питанні щодо їх поняття класифікації є одним з найскладніших у науці кримінального процесу. При цьому досить цікавим у цьому аспекті є також питання щодо використання окремих законодавчих та теоретичних дефініцій. Отже, спробуємо визначитися у цьому питанні стосовно термінів «принципи» та «засади».

На сучасному етапі здійснення судово-правової реформи, основною метою якої є створення судочинства охоронного типу, особливої актуальності набуває система правових засобів, якими охороняються і забезпечуються права та законні інтереси людини. Основоположним напрямом при цьому є органічне впровадження в життя положень нового Кримінального процесуального кодексу України, введеного у дію Указом Президента України № 4651-VI від 13 квітня 2012 р. У главі II згаданого закону закріплюється перелік засад кримінального процесу та розкривається їх зміст. Сама назва цієї глави – «Засади кримінального провадження» – ще на етапі розробки проекту нового КПК викликала полеміку серед вчених-правознавців. Так, О. М. Бандурка свого часу пропонував у назві глави слово «засади» замінити словом «принципи» оскільки, на його думку, латинська морфологія визначення цього процесуального інституту більше відповідає суті кримінального судочинства України і юридичній мові.

О. З. Хотинська робить висновок про те, що завжди, коли говорячи про засади судочинства, мають на увазі принципи, при цьому саме поняття «принципи» є ширшим, ніж поняття «засади».

Цікаво, що визначаючи поняття «засада», автори Великого тлумачного словника сучасної української мови роблять це через використання терміну «принцип»: «засада – це вихідне, головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки».

Здавалося б, що відправною точкою у розмежуванні зазначених дефініцій повинні були б статі норми Конституції України. Проте текст Основного Закону по-своєму оперує даними поняттями. Так, у ст. 29 Конституції України застосовується термін «засади». Крім того, даний термін використовується у назві розділу I Конституції та у статтях 6, 15, 16, 85, 92, 95, 100, 132, 142, 143. У той же час у статтях 8, 18, 125 Основного Закону використовується термін «принципи» у тому ж самому розумінні що й «засади». Отже, у тексті Конституції дані дефініції використовуються у тотожному значенні. Позицію ототожнення даних понять займає і О. П. Кучинська.

Взагалі, використання у юриспруденції історично запозичених іншомовних термінів (у більшості своїй з латини) є сталим фактом, який не заперечується фахівцями мовознавства, і які, наприклад, досить давно визначали поняття «принцип» як «наукову чи моральну основу, підставу, правило, основу, від якої не відступають».

У зв'язку з цим, поруч із вже наведеною точкою зору О. М. Бандурки вірним видається твердження Ю. М. Грошевого про те, що «в законі не може бути основних положень, можуть бути принципи... які роблять судоустрій власне судоустроєм».

Термін «принципи» відстоює і В. Г. Гончаренко, оскільки, на його думку, загальноприйнятій у світі термін «принцип» означає вихідне положення будь-якої теорії, світогляду, науки, організації роботи, а термін «засада» не є таким узагальнюючим і міститься в багатьох главах чинного КПК України та його окремих статтях.

Досить вдалим із цього приводу є твердження О. М. Савицького про те, що наявність у чинному законодавстві безлічі термінологічних одиниць, які однакові за змістом, вносить плутанину в їх застосування.

Отже вважаємо, що своєрідне перевантаження юридичної (та й не тільки) мови тотожними термінами, які мають однаковий зміст лише шкодить розумінню права та його застосуванню.

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ ДОКАЗУВАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Строков І.В., к.ю.н., доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС

Одним із складників діяльності держави щодо забезпечення прав і свобод людини є її правоохоронна сфера. Вона має особливості, що виокремлюють її